

پیش‌بینی عملکرد خانواده و شادکامی زناشویی بر اساس سرمایه روان‌شناختی زن در خانواده‌های کارمندان زن متاهل شهرداری شهر شیراز

عباس زهدات^۱ و بنفشه امیدوار^{۲*}

چکیده

هدف از این پژوهش، پیش‌بینی عملکرد خانواده و شادکامی زناشویی بر اساس سرمایه روان‌شناختی زن در خانواده‌های کارمندان زن متاهل شهرداری شهر شیراز بود. روش پژوهش از نوع امار توصیفی- ضریب همبستگی بود و نمونه مورد مطالعه ۱۲۰ نفر از کارمندان زن متاهل شهرداری شهر شیراز بودند که با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شدند. برای گردآوری داده‌ها از پرسش‌نامه شادمانی زناشویی، سرمایه روان‌شناختی لوتانز و سنجش عملکرد خانواده استفاده شد. داده‌های گردآوری شده با استفاده از ضریب رگرسیون چندگانه به شیوه هم‌زمان مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج نشان دادند که از بین ابعاد سرمایه روان‌شناختی (تاب‌آوری، خوش‌بینی و خودکارآمدی و امید)، تاب‌آوری به گونه‌ای معنادار قادر به پیش‌بینی شادکامی زناشویی بود. خودکارآمدی به گونه‌ای معنادار قادر به پیش‌بینی عملکرد خانواده بود و در حیطه پیش‌بینی ابعاد عملکرد خانواده بر اساس ابعاد سرمایه روان‌شناختی، امید به گونه‌ای معنادار قادر به پیش‌بینی بعد آمیختگی عاطفی بود. خودکارآمدی به گونه‌ای معنادار قادر به پیش‌بینی بعد عملکرد کلی و حل مشکل بود. خوش‌بینی به گونه‌ای معنادار قادر به پیش‌بینی بعد همراهی عاطفی بود و امید و خوش‌بینی به گونه‌ای معنادار قادر به پیش‌بینی بعد کنترل رفتار بود. همچنین، پیش‌بینی بعد ارتباط و ایفای نقش از روی سرمایه‌های روان‌شناختی زنان معنادار نبود.

واژه‌های کلیدی: عملکرد خانواده، شادکامی زناشویی، سرمایه روان‌شناختی زن.

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد روان‌شناسی بالینی، گروه روان‌شناسی، واحد علوم و تحقیقات فارس، دانشگاه آزاد اسلامی، فارس، ایران.

۲- استادیار، گروه روان‌شناسی، واحد شیراز، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز، ایران.

*- نویسنده مسئول مقاله: omidvarpsy@gmail.com

پیشگفتار

در نخستین نهاد زندگی اجتماعی خانواده و عملکرد^۱ خانواده است که فرزندان با شکل‌گیری شخصیت، شناختن دیگران را فرا می‌گیرند و سازگاری اجتماعی را پیشه می‌کنند. اگر این الگو از نظر روانی، سالم نباشد، فرزند همان الگوی ناسالم را درست می‌پندارد و سرمشق قرار می‌دهد (Golshanemehr, 1391). بنابراین ملاک‌هایی که برای کارکرد خانواده سالم در نظر گرفته می‌شوند عبارتند از: تأمین نیازهای اقتصادی خانواده و رفع نیازهای مالی، روانی و عاطفی اعضا که در جامعه ما ابتدا پدر و در درجه دوم مادر نیازهای اقتصادی خانواده را تأمین می‌کنند، ولی رفع نیازهای مالی، روانی و عاطفی اعضا، در حیطه عملکرد کل نظام خانواده است. از کارکردهای بعدی خانواده می‌توان حمایت از اعضا در برابر بحران‌ها و فشارهای زندگی را نام برد. خانواده سالم ضمن تلاش برای به ثمر رساندن کارکردهایش، انعطاف‌پذیر نیز هست و به راحتی با تغییرات سازگار می‌شود، بنابراین خانواده سالم، خانواده شادی (Bandura, 2008) نیز هست (hosseinizade&mahdavi, 1385) و (QUOTED BY BAGHERI, AKBARI, HATAMI, EYESNK, 1390).

(SHEIKHOLESAMI ET ALL, 1390) شادکامی^۲ را مجموع لذت‌ها، منهای دردها و ترکیبی از بیش‌ترین عاطفه مثبت به اضافه کم‌ترین عاطفه منفی معرفی می‌کنند. شادکامی دارای مؤلفه عاطفی و شناختی می‌باشد (QUOTED BY MOZAFARI, 1382; DINER, 2000).

یکی دیگر از متغیرها که از شاخص‌های روان‌شناسی مثبت‌گرا نیز هست، سرمایه روان‌شناختی است (Forohar et all, 1391) که شامل مجموعه‌ای از صفات و توانمندی‌های مثبت افراد و خانواده‌هاست و مانند منبعی قوی در رشد و ارتقا فرد و خانواده نقش داشته است. امیدواری، خوش‌بینی، خودکارآمدی و تاب‌آوری مؤلفه‌های سرمایه روان‌شناختی هستند (Geraghty et all, 2010). این مؤلفه‌ها در یک فرایند تعاملی و ارزشیابانه، به زندگی فرد معنا بخشیده، تلاش فرد برای تغییر موقعیت‌های فشارزا را تداوم داده، او را برای ورود به صحنه عمل آماده نموده و مقاومت و سرسختی وی در تحقق اهداف را تضمین می‌کند (Parker et all, 2003). بنابراین، می‌توان گفت سرمایه روان‌شناختی اثر مستقیم بر هیجان‌ها، رفتارها و تفکرات دارد (Diyantnasab et all, 1393). (Karatepe and Talebzadeh, 2016) در پژوهشی نشان دادند که مقدار سرمایه‌های روان‌شناختی تعیین‌کننده توانایی زنان برای مقابله با شرایط ناگوار است و براساس سنجش سرمایه‌های روان‌شناسی می‌توان آمادگی زنان را برای مقابله با شرایط بحرانی حدس زد.

¹-family functioning

²- happiness

یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های کیفیت روابط زناشویی، شادمانی زناشویی^۱ است که سطح کلی شادکامی فرد از ابعاد گوناگون رابطه زناشویی را نشان می‌دهد. سطح شادمانی زناشویی تلویحاً نشانگر سطوح پایین تعارض است و دارای مشخصه‌های رفتاری (مانند سطح سازگاری) و ارتباطی (مانند تمایل به ازدواج مجدد با همسر فعلی در صورت امکان بازگشت به روزهای نخست است (Mac Gee, 2011).

شادکامی به دلیل حضور گسترده روان‌شناسی مثبت نگر اهمیتی ویژه یافته است. این‌که شادکامی چیست و مولفه‌های موثر بر آن کدامند؟ این‌که چگونه می‌توان در مقابل موج فزاینده افسردگی فراگیر انسانی، ما بتوانیم انسانی شادتر را تربیت کنیم، مسئله‌ای مهم برای پژوهش است. در مجموع، در ارتباطی یکپارچه می‌توان گفت عملکرد مثبت خانواده، به احتمال زیاد، با شادکامی رابطه دارد و از سوی دیگر، جوی حاکی شادکامی و بهزیستی عملکرد خانوادگی را بهتر می‌کند، اما یافتن متغیرهای مرتبط یا تاثیر بر شادکامی و عملکرد خانودگی شرایط را برای بهبود و ارتقا تعاملات درون خانواده فراهم می‌کند و این از اولویت‌های اساسی هر جامعه‌ای است.

مردم شاد از کودکان‌شان بهتر نگهداری می‌کنند و مادران شاد، فرزندان نوجوانشان را بیشتر دوست دارند و افزایش پایدار شادکامی امکان‌پذیر است و روان‌شناسی مثبت‌گرا به افراد نشان می‌دهد که چگونه زندگی خود را در بالاترین سطح از شادکامی ممکن سپری کنند (Argyle, 2003) و شادکامی باعث تغییر در عملکرد خانواده می‌شود (Ford et al, 2013).

(Epstein and et all, 2003) مانند بالا در مورد مولفه‌های ابعاد عملکرد خانواده با سرمایه‌های روان‌شناختی شش بعد عملکرد خانواده را بیان کرده‌اند: حل مسئله^۲، ارتباطات^۳، نقش‌ها^۴، واکنش‌های عاطفی^۵، آمیزش (درگیری) عاطفی^۶، کنترل رفتار^۷ و در مقیاس کلی^۸ این مدل ابعاد خانواده‌ها را بنابه تاثیر عملکردشان مورد بررسی قرار می‌دهد.

خانواده در راستای شکل دهی شخصیت، هرگز اهمیت خود را از دست نمی‌دهد، زیرا تغییر و دگرگونی در خانواده، تغییر در فرایندهای درون روانی اعضای خود را به همراه خواهد داشت (مینوچین، ۲۰۱۳؛ ترجمه ثنایی، ۱۳۹۳). با وجود نقش کلیدی که زنان در خانواده به عنوان همسر و مادر دارند و مسئول تأمین آرامش و ایجاد محیطی امن و سرشار از عواطف برای همسر و فرزندان

1- Marital

2-Problem Solving

3-Communication

4-Roles

5-Affective Responsiveness

6-Affective Involvement

7-Behavior Control

8-General Functioning

خود می‌باشند، همواره در طول تاریخ با نابرابری‌های جنسیتی رویارو بوده‌اند و به نقش آن‌ها به عنوان یکی از مهم‌ترین اعضای خانواده در تأمین شادکامی زناشویی و بهبود عملکرد خانواده پرداخته نشده است. به نظر می‌رسد مجموعه‌ای از توانایی‌ها که به اصطلاح سرمایه‌های روان‌شناختی زنان نامیده می‌شود، می‌تواند سهمی مهم در عملکرد مناسب خانواده و افزایش شادکامی خانواده داشته باشد. به بیان دیگر، معنای خانواده که با مشارکت زن و مرد شکل می‌گیرد، متأثر از کیفیت ویژگی‌های روان‌شناختی زوجین است.

با توجه به مطالب ذکر شده، هدف این پژوهش بررسی پیش‌بینی عملکرد خانواده و شادکامی زناشویی بر اساس سرمایه روان‌شناختی زنان بوده است.

پیشینه پژوهش

(Nelson and Cooper, 2007) و (Renshaw, 2010) در پیش‌بینی رابطه بین عملکرد خانواده و شادکامی نشان دادند که افراد شاد در حوزه‌های گوناگون زندگی‌شان از قبیل: ازدواج، درآمد، شغل، روابط و سلامتی موفق هستند و بین شادکامی و موفقیت رابطه وجود دارد نه به خاطر این که موفقیت افراد را شاد می‌کند بلکه به این خاطر که احساسات مثبت، موفقیت را ایجاد می‌کند. (Mosavizadee et al, 1391) در پژوهشی دریافتند عملکرد انطباقی خانواده شامل ارتباط خوب میان اعضای خانواده و سطوح پایین تعارض خانوادگی است.

(Panah et al, 1394) دریافتند که سرمایه روان‌شناختی توانایی پیش‌بینی کیفیت زندگی را دارد. (Nosratabad Hashemi et al, 1391) دریافتند افرادی که سرمایه روان‌شناختی مطلوب‌تری دارند، از بهزیستی روان‌شناختی و سرمایه اجتماعی بالاتر و مطلوب‌تری نیز برخوردارند. (Epstein et al, 1981) دریافتند ارتباط عاملی معتبر برای ارزیابی عملکرد خانواده است و توانایی خانواده سالم برای ارتباط فکری و احساسی، بیش‌تر از خانواده‌های متوسط و یا دارای عملکرد بد است (Quoted by Sayady, 1381; Quatman, 1997). شکست در برقراری ارتباط، یکی از رایج‌ترین مشکلاتی است که از سوی همسران ناراضی ابراز می‌شود.

(Javadi et al, 1388) دریافتند که روش آموزش تحلیل ارتباط محاوره‌ای بر عملکرد مادران خانواده، «نقش‌ها»، «حل مسئله» و «ابراز عواطف» آنان را بهبود می‌بخشد. (Putnam et al, 2006) دریافتند افرادی که از نظر روابط اجتماعی مهارت بیش‌تر دارند، شادمان‌ترند. (Hamuleh men, et al, 1389) دریافتند که خوش‌بینی با رضایت زناشویی دارای رابطه معنی دار بوده است.

(Hystad and Eid, 2016) در پژوهشی دریافتند سرمایه‌های روان‌شناختی پیش‌بینی کننده‌ی مناسبی برای مشارکت زنان در شرایط دشوار می‌باشد. و این افراد احتمال بیش‌تری دارد بتوانند در شرایط بحرانی خود را نجات دهند و همچنین به دیگران کمک کنند. (Wilcox & Nock, 2006)

نشان دادند که تقسیم مسئولیت، تعهد، اعتماد متقابل و سرمایه‌گذاری عاطفی در میان زوجین موجب افزایش شادکامی زناشویی بویژه در زنان می‌گردد. (Pato et all, 1393) دریافتند که کیفیت ارتباط زوجین می‌تواند پیش‌بینی کننده بهزیستی ذهنی آن‌ها باشد و (Golparvar et all, 1393) دریافتند امیدواری و جهت‌گیری به زندگی، بخشی از اثرات خود را به رضایت زناشویی از راه رضایت از زندگی انجام می‌دهند.

(SheykhAleslmy et all, 1390) دریافتند زنانی که از عزت نفس بیش‌تری برخوردارند، عواطف مثبت بیش‌تری نیز تجربه می‌کنند و با افزایش روابط زناشویی، رضایت از زندگی زنان افزایش و عواطف منفی آن‌ها کاهش می‌یابد. همچنین، در پژوهشی دیگر (Amirimajd et all, 1389) دریافتند بین شادکامی و رضایت زناشویی در زنان شاغل و خانه‌دار ارتباط معنادار وجود داشت.

فرضیه‌ها

- سرمایه روان‌شناختی زن می‌تواند شادکامی زناشویی و عملکرد خانواده کارمندان زن متاهل شهرداری شهر شیراز را به گونه‌ای معنادار پیش‌بینی کند.
- سرمایه روان‌شناختی زن (و ابعاد آن) می‌تواند شادکامی زناشویی کارمندان زن متاهل شهرداری شهر شیراز را به گونه‌ای معنادار پیش‌بینی کند.
- سرمایه روان‌شناختی زن (و ابعاد آن) می‌تواند عملکرد خانواده (و ابعاد آن) کارمندان زن متاهل شهرداری شهر شیراز را به گونه‌ای معنادار پیش‌بینی کند.

روش پژوهش

روش این پژوهش توصیفی از نوع همبستگی بود و به پیش‌بینی عملکرد خانواده و شادکامی زناشویی بر اساس سرمایه روان‌شناختی زن در خانواده‌های کارمندان زن متاهل شهرداری شهر شیراز پرداخت.

جامعه آماری این پژوهش شامل تمامی خانواده‌های کارمندان زن متاهل شهرداری شهر شیراز در نیمه نخست سال ۱۳۹۵ بود که تعداد آن‌ها حدود ۵۰۰ نفر بوده است. حجم نمونه با در نظر گرفتن متغیرهای پژوهش (۱۰ نفر برای هر مولفه و در مجموع ۱۲ مولفه) ۱۲۰ نفر از کارمندان زن متاهل شهرداری شهر شیراز بودند. روش نمونه‌گیری به صورت تصادفی ساده بود.

برای گردآوری داده‌ها از پرسش‌نامه شادمانی زناشویی، سرمایه روان‌شناختی لوتانز و سنجش عملکرد خانواده استفاده شد. مقیاس شادمانی زناشویی: مقیاس شادمانی زناشویی به وسیله آزرین،

ناستر و جونز در سال ۱۹۷۳ ساخته شده است. این ابزار ده گویه‌ای مقدار کلی شادمانی زناشویی را در نه محیط متفاوت از روابط زن و شوهر شامل مسئولیت‌های خانه‌داری، تربیت فرزندان، فعالیت‌های اجتماعی، پول، روابط اجتماعی، رابطه جنسی، پیشرفت تحصیلی (یا شغلی)، استقلال فردی، استقلال همسری (استقلال به عنوان یک زوج) و شادمانی کلی را با استفاده از شاخص‌های تک ماده‌ای کلی می‌سنجد (Sanaee, 1379). نتایج پژوهش‌های سازندگان این مقیاس نشان داده که این ابزار برای اندازه‌گیری تغییر، حساس است و ارتباطی معنی‌دار با مقیاس سازگاری زوجی (Lock-Wallace Marital Adjustment Test (LWMAT)) نشان داده است (Haring, Hewitt and Flett, 2003). همچنین در پژوهشی مشابه به این پژوهش، (Jeasusnejad, 1387) مقدار همبستگی آن با مقیاس کیفیت روابط زناشویی اسپنیر^۱ ۰/۷۱ بدست آمده است و نتایج تحلیل عامل تأییدی ساختار تک عاملی آن را با شاخص‌های برازش عالی برای جامعه ایرانی تأیید کرده است. مقدار پایایی این پرسش‌نامه به شیوه همسانی درونی (آلفای کرونباخ) در پژوهش هارینگ، هویت و فلت (۲۰۰۳) ۰/۹۰، در پژوهش عیسی نژاد (۱۳۸۷) ۰/۹۴ بدست آمده است. در این پژوهش روایی نتایج تحلیل ماده نشان دادند که همه گویه‌ها درای همبستگی بالاتر از ۰/۳۰ با نمره کلی پرسش‌نامه می‌باشند. هم‌چنین، نتیجه بررسی پایایی پرسش‌نامه به روش آلفای کرونباخ، ضریب ۰/۸۷ را نشان داد.

پرسش‌نامه سرمایه روان‌شناختی لوتانز: پرسش‌نامه سرمایه روان‌شناختی لوتانز (۲۰۰۷) مقادیر استاندارد شده امید، تاب‌آوری، خوش‌بینی و خودکارآمدی را می‌سنجد و شامل ۲۴ پرسش است که هر خرده مقیاس شامل ۶ گویه است. مقدار پایایی پرسش‌نامه برای ابعاد امید، تاب‌آوری، خوش‌بینی و خودکارآمدی به ترتیب ۰/۸۸، ۰/۷۶، ۰/۷۷، ۰/۶۹ و ۰/۸۵ برای نمره کل بدست آمده است (لوتانز و همکاران، ۲۰۰۷). در این پژوهش نیز روایی پرسش‌نامه از راه تحلیل عامل و همسانی درونی مورد بررسی قرار گرفت که نتیجه تحلیل عامل چهار بعد و یک نمره کلی را تأیید کرد و نتایج همسانی درونی نشان دادند که هر بعد دارای بیش‌ترین همبستگی با نمره کل و کم‌ترین همبستگی با ابعاد بود و نتیجه بررسی پایایی پرسش‌نامه به روش آلفای کرونباخ، برای ابعاد یاد شده به ترتیب ۰/۷۳، ۰/۸۱، ۰/۶۹، ۰/۸۸ و ۰/۸۳ برای نمره کل بدست آمد.

پرسش‌نامه سنجش عملکرد خانواده: پرسش‌نامه عملکرد خانواده دارای ۶۰ گویه است که بر اساس نظریه مک‌مستر به وسیله اپستین، بالدوین، بیش‌ارب (۱۹۸۳) تدوین شده است و از هفت حیطه: ارتباط، آمیختگی عاطفی، ایفای نقش، عملکرد کلی، حل مشکل، همراه عاطفی و کنترل رفتار تشکیل می‌شود که مقدار کارآمدی خانواده را می‌سنجد (Sanaee, 1376).

^۱ - Revised Dyadic Adjustment Scale

و(1374) و(Najarian, 1374) در پژوهشی با عنوان بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس سنجش خانواده انجام داد، اعتبار این آزمون را ۰/۹۳ گزارش کرده است و بمنظور بررسی روایی این آزمون از روش تحلیل عاملی استفاده کرد. هم‌چنین، (Yosefi et all, 2012) نیز به بررسی روایی و پایایی و تأیید علمی آن پرداخته است و پایایی کل پرسش‌نامه را (۰/۸۳) ذکر کرده است. در این پژوهش بررسی روایی پرسش‌نامه به روش همسانی درونی نشانگر همبستگی قابل قبول (بیش‌تر از ۰/۷۰ با نمره کلی) مقیاس بود. هم‌چنین، بررسی پایایی مقیاس به روش آلفای کرونباخ ضرایبی بین ۰/۷۳ تا ۰/۸۹ را نشان داد.

یافته‌ها

جدول ۱- میانگین و انحراف متغیرهای مورد پژوهش.

تعداد	بیش‌ترین	کم‌ترین	انحراف معیار	میانگین	
۱۲۰	۱۰۸	۴۹	۱۱/۶۳	۷۸/۴۷	سرمایه‌های روان‌شناختی (کل)
۱۲۰	۲۶	۹	۳/۸۳	۱۹/۳۳	امید
۱۲۰	۲۷	۹	۳/۷	۱۸/۹	تاب آوری
۱۲۰	۳۵	۷	۳/۸۹	۱۹/۱۳	خوش بینی
۱۲۰	۳۰	۱۰	۳/۸۲	۲۱/۱۰	خودکارآمدی
۱۲۰	۲۰۷	۹۰	۲۵/۷۹	۱۵۲/۰۲	عملکرد خانواده (کل)
۱۲۰	۳۵	۱۱	۴/۷۷	۲۲/۹۵	ارتباط
۱۲۰	۲۵	۷	۳/۳۵	۱۵/۹۴	آمیختگی عاطفی
۱۲۰	۷۶	۱۳	۶/۸۶	۲۵/۳۶	نقش‌ها
۱۲۰	۶۵	۱۲	۸/۵۱	۳۱/۴۵	عملکرد کلی
۱۲۰	۳۴	۶	۴/۲	۱۴/۸۳	حل مشکل
۱۲۰	۳۴	۶	۵/۰۳	۱۴/۰۵	همراهی عاطفی
۱۲۰	۳۶	۹	۶/۸۹	۲۶/۴۱	کنترل رفتار
۱۲۰	۷۲	۷۲	۷/۹۳	۵۵/۳۶	شادکامی زناشویی

سرمایه‌های روان‌شناختی

عملکرد خانواده

نتایج جدول ۱ نشان می‌دهد که میانگین و انحراف معیار سرمایه روان‌شناختی به ترتیب ۷۸/۴۷ و ۱۱/۶۳ می‌باشد. همان‌گونه که ملاحظه می‌شود، میانگین و انحراف معیار عملکرد خانواده به

ترتیب ۱۵۲/۰۲ و ۲۵/۷۹ می‌باشد و میانگین و انحراف معیار شادکامی زناشویی به ترتیب ۵۵/۳۶ و ۷/۹۳ می‌باشد.

جدول ۲- ضریب همبستگی پیرسون بین سرمایه‌های روان‌شناختی و شادکامی.

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	۶
سرمایه‌های روان‌شناختی (کل)	۱					
امید	۰/۸۱**	۱				
تاب آوری	۰/۸۰**	۰/۶۳**	۱			
خوش بینی	۰/۳۸**	۰/۳۸**	۰/۳۲**	۱		
خودکارآمدی	۰/۷۶**	۰/۴۷**	۰/۴۹**	۰/۳۵**	۱	
شادکامی زناشویی	۰/۳۸**	۰/۴۰**	۰/۳۷**	۰/۳۷**	۰/۱۸*	۱

نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد که بین سرمایه‌های روان‌شناختی و ابعاد آن با شادکامی زناشویی رابطه مثبت و معناداری در سطح ۰/۰۱ وجود دارد.

جدول ۳- ضریب همبستگی پیرسون بین سرمایه‌های روان‌شناختی و عملکرد خانواده.

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	۶
سرمایه‌های روان‌شناختی	۱					
امید	۰/۸۱**	۱				
تاب آوری	۰/۸۰**	۰/۶۳**	۱			
خوش بینی	۰/۳۸**	۰/۳۸**	۰/۳۲**	۱		
خودکارآمدی	۰/۷۶**	۰/۴۷**	۰/۴۹**	۰/۳۵**	۱	
عملکرد خانواده	۰/۴۸**	۰/۳۶**	۰/۳۷**	۰/۳۱**	۰/۴۳**	۱
ارتباط	۰/۱۱	۰/۰۸	۰/۱۳	۰/۰۲	۰/۱۰	۰/۴۶**
آمیختگی عاطفی	۰/۰۹	۰/۱۷	۰/۰۵	۰/۱۰	۰/۰۶	۰/۴۲**
نقش‌ها	۰/۰۹	۰/۰۳	۰/۰۵	۰/۰۴	۰/۰۵	۰/۴۶**
عملکرد کلی	۰/۵۱**	۰/۴۰**	۰/۳۵**	۰/۳۵**	۰/۴۷**	۰/۸۶**
حل مشکل	۰/۴۲**	۰/۳۵**	۰/۳۳**	۰/۲۱*	۰/۳۹**	۰/۶۹**
همراهی عاطفی	۰/۳۹**	۰/۳۰**	۰/۳۰**	۰/۳۳**	۰/۲۷**	۰/۶۲**
کنترل رفتار	۰/۵۳**	۰/۴۵**	۰/۴۴**	۰/۳۶**	۰/۳۷**	۰/۸۲**

ادامه جدول ۳- ضریب همبستگی پیرسون بین سرمایه‌های روان‌شناختی و عملکرد خانواده.

متغیرها	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲
سرمایه‌روان شناختی						
امید						
تاب آوری						
خوش بینی						
خودکارآمدی						
عملکرد خانواده						
ارتباط	۱					
آمیختگی عاطفی	۰/۵۳**	۱				
نقش‌ها	۰/۲۹**	۰/۲۵**	۱			
عملکرد کلی	۰/۲۳*	۰/۱۹*	۰/۲۱*	۱		
حل مشکل	۰/۱۶	۰/۱۳	۰/۱۱	۰/۶۱**	۱	
همراهی عاطفی	۰/۰۲	۰/۰۳	۰/۱۱	۰/۵۷**	۰/۴۵**	۱
کنترل رفتار	۰/۱۲	۰/۱۲	۰/۱۸*	۰/۷۱**	۰/۵۹**	۰/۶۹**

نتایج جدول ۳ نشان می‌دهند که بین سرمایه‌های روان‌شناختی و ابعاد آن با شادکامی عملکرد خانواده رابطه‌ای مثبت و معنادار در سطح ۰/۰۱ وجود دارد.

یافته‌های استنباطی

فرضیه نخست: شادکامی زناشویی در خانواده‌های کارمندان زن متأهل شهرداری شیراز بر اساس سرمایه‌های روان‌شناختی زنان و ابعاد آن قابل پیش‌بینی است. برای بررسی این فرضیه پژوهشی از ضریب رگرسیون چندگانه به شیوه هم‌زمان استفاده شد. نتایج در جدول ۴ آمده است.

جدول ۴- نتایج رگرسیون چندگانه بمنظور پیش‌بینی شادکامی زناشویی بر اساس سرمایه‌های روان‌شناختی و ابعاد آن.

متغیر پیش‌بین	R	R ²	F	P<	Beta	t	P
امید					۰/۱۴	۱/۲۴	۰/۲۱
تاب آوری	۰/۴۲	۰/۱۸	۶/۲۲	۰/۰۰۱	۰/۲۷	۲/۳۴	۰/۰۲
خوش بینی					۰/۱۵	۱/۶۳	۰/۱۰
خودکارآمدی					۰/۰۶	۰/۶۶	۰/۵۱

سرمایه روان‌شناختی

از نتایج آزمون تحلیل واریانس جدول ۴ [F=۶/۲۲؛ p < ۰/۰۱] می‌توان چنین برداشت کرد که بین متغیر پیش‌بین (سرمایه‌های روان‌شناختی) و متغیر ملاک (شادکامی زناشویی) رابطه خطی معنی‌دار وجود دارد و تاب آوری با ضریب بتای ۰/۲۷ قادر به پیش‌بینی شادکامی زناشویی می‌باشد.

مجذور ضریب همبستگی چندگانه برابر با ۰/۱۸ است، این بدان معنی است که حدود ۱۸ درصد واریانس شادکامی زناشویی به وسیله سرمایه‌های روان‌شناختی قابل پیش‌بینی است. فرضیه دوم: عملکرد خانواده در خانواده‌های کارمندان زن متاهل شهرداری شیراز بر اساس سرمایه‌های روان‌شناختی زنان و ابعاد آن قابل پیش‌بینی است. برای بررسی این فرضیه پژوهشی از ضریب رگرسیون چندگانه به شیوه هم‌زمان استفاده شد.

جدول ۵- نتایج رگرسیون چندگانه بمنظور پیش‌بینی عملکرد خانواده بر اساس سرمایه‌های روان‌شناختی و ابعاد آن.

متغیر پیش بین	R	R ²	F	P<	Beta	t	P<
امید					۰/۱۱	۰/۶۹	۰/۳۳
تاب آوری	۰/۵۰	۰/۲۵	۹/۵۴	۰/۰۰۱	۰/۱۳	۱/۱۶	۰/۲۴
خوش بینی					۰/۱۳	۱/۴۶	۰/۱۴
خودکارآمدی					۰/۲۷	۲/۸۵	۰/۰۰۵

از نتایج آزمون تحلیل واریانس جدول ۵ [$F=9/54$ ؛ $p < 0/01$] می‌توان برداشت کرد که بین متغیر پیش‌بین (سرمایه‌های روان‌شناختی) و متغیر ملاک (عملکرد خانواده) رابطه خطی معنی‌دار وجود دارد و خودکارآمدی با ضریب بتای ۰/۲۷ قادر به پیش‌بینی عملکرد خانواده می‌باشد. مجذور ضریب همبستگی چندگانه برابر با ۰/۲۵ است، این بدان معنی است که حدود ۲۵ درصد واریانس عملکرد خانواده توسط سرمایه‌های روان‌شناختی قابل پیش‌بینی است.

بحث و نتیجه‌گیری

در فرضیه نخست، شادکامی زناشویی در خانواده‌های کارمندان زن متاهل شهرداری شیراز بر اساس سرمایه‌های روان‌شناختی زنان و ابعاد آن قابل پیش‌بینی بوده است. در بررسی این فرضیه پژوهشی ضریب رگرسیون چندگانه به شیوه هم‌زمان استفاده شد. نتایج نشان دادند که بین متغیر پیش‌بین (سرمایه‌های روان‌شناختی) و متغیر ملاک (شادکامی زناشویی) رابطه خطی معنی‌دار وجود داشت و تاب آوری قادر به پیش‌بینی شادکامی زناشویی می‌بود. نتیجه این فرضیه با پژوهش‌های (HashemiNosratabad et all, 1391)، (Wilcox & Nock, 2006)، (Karatepe and Talebzadeh, 2016)، (Golparvar et all, 1393)، (panah et all, 1394)، (Amirimajd et all, 1389) و (Hamuleh men, et all, 1389) همسو می‌باشد.

شادمانی به قضاوت فرد از درجه یا مقدار مطلوبیت کیفیت کل زندگی اطلاق می‌گردد. به بیان دیگر، شادمانی به این معناست که فرد چه قدر زندگی خود را دوست دارد. بنابراین، شادکامی می‌تواند هم یک متغیر مستقل و هم یک متغیر وابسته باشد. به این معنا که تاثیرگذاری سرمایه‌های روان‌شناختی زنان بر شادکامی زناشویی به عنوان یک متغیر وابسته روشن می‌کند که در پیش‌بینی شادکامی زناشویی برخی از ابعاد سرمایه روان‌شناختی نقشی بارزتر دارد زیرا سرمایه روان‌شناختی اثر مستقیم بر هیجان‌ها، رفتارها و تفکرات دارد (Dyanatnasab et all, 1393) و شادکامی نگرشی است که افراد را در رویارویی با رویدادهای دشوار در مقابل افتادن در گرداب بی‌تفاوتی، ناامیدی و افسردگی مقاوم می‌سازد. همه این‌ها نیازمند شاخصه‌هایی از سرمایه‌های روان‌شناختی است که توانایی محافظت از فرد در برابر چالش‌های زندگی را داشته باشد (Sakha, 1388). بنابراین، تاب‌آوری به خوبی توانسته است، شادکامی زناشویی را پیش‌بینی کند. سرمایه روان‌شناختی را می‌توان مجموعه‌ای از دارایی‌های روانی دانست که می‌تواند چگونگی تعامل فرد با محیطش را تسهیل کند. بنابراین، می‌توان پیش‌بینی کرد که فردی که سطح امید به زندگی بالاتری دارد، یعنی امیدوارتر است، از باورهای خودکارآمدی بالاتری برخوردار است، چشم‌انداز زندگی را مثبت‌تر می‌بیند و در نهایت، توانایی مقاومت در برابر چالش‌های زندگی را دارد و احساس شادکامی‌بیش‌تری می‌کند. بنابراین، شادکامی در زنان نیز از همین قاعده پیروی می‌کند و می‌توان گفت کیفیت زندگی روانی افراد نقش مهم و پیش‌بینی‌کننده خود را در ایجاد شادکامی نشان داد. مهم‌تر از آن این‌که از بین همه سرمایه‌های روان‌شناختی نقش تاب‌آوری برجسته‌تر بود.

در فرضیه دوم عملکرد خانواده در خانواده‌های کارمندان زن متاهل شهرداری شیراز براساس سرمایه‌های روان‌شناختی زنان و ابعاد آن قابل پیش‌بینی بوده است. برای بررسی این فرضیه پژوهشی ضریب رگرسیون چندگانه به شیوه هم‌زمان استفاده شد. نتایج نشان دادند که بین متغیر پیش‌بین (سرمایه‌های روان‌شناختی) و متغیر ملاک (عملکرد خانواده) رابطه خطی معنی‌دار وجود داشت و خودکارآمدی قادر به پیش‌بینی عملکرد خانواده بود. نتایج این فرضیه با پژوهش‌های (Nelson and Cooper, 2007) و (Renshaw, 2010) و (Ford et all, 2013) و (Wilcox and Nock, 2006) و (Pato et all, 1393) و (Hystad and Eid, 2016) همسو می‌باشد. امید قادر به پیش‌بینی بعد آمیختگی عاطفی بود. خودکارآمدی قادر به پیش‌بینی بعد عملکرد کلی بود. خودکارآمدی قادر به پیش‌بینی بعد حل مشکل بود. خوش‌بینی قادر به پیش‌بینی بعد همراهی عاطفی بود و امید و خوش‌بینی قادر به پیش‌بینی بعد کنترل رفتار بودند. هم‌چنین، پیش‌بینی بعد ارتباط و ایفای نقش از روی سرمایه‌های روان‌شناختی زنان معنادار نبود.

عملکرد خانواده یعنی توانایی خانواده در هماهنگی یا انطباق با تغییرات ایجاد شده در طول زندگی، حل‌کردن تعارض‌ها، همبستگی میان اعضا و موفقیت در الگوهای انضباطی، رعایت حد و مرز

میان افراد و اجرای مقررات و اصول حاکم بر این نهاد با هدف حفاظت از کل نظام خانواده. بنابراین، عملکرد خانواده متأثر از کارکرد اعضای خانواده است و این کارآیی اعضای متأثر از ویژگی‌های روان‌شناختی آنان از جمله مقدار سرمایه‌های روان‌شناختی است که در این میان نقش سرمایه روان‌شناختی زنان برجسته است. در شرایط آرمانی عملکرد خانواده حاصل هماهنگی والدین فرزندان بمنظور دستیابی به اهداف برنامه‌ریزی شده است. این اهداف خود متأثر از شاخصه‌های شخصیتی اعضای خانواده است. عملکرد خانواده مجموعه‌ای است از وظایف، نقش‌ها و انتظاراتی که اعضای خانواده در مقابل یکدیگر دارند (Najaryian, 1374). بنابراین، خانواده در مشخص کردن نقش‌ها و وظایف بین اعضا، تفاهم درباره نقش‌های محول شده، عادلانه و منطقی بودن وظایف و نقش‌ها و تقدرت برنامه‌ریزی برای انجام وظایف، تبیین نقش‌ها و مرزها برای اعضا، وضع مقررات برای برقراری نظم در خانواده، حمایت از یکدیگر در مواقع بحران، ارتباط صریح، اعتماد متقابل و مسئولیت‌پذیری، نقش اساسی را ایفا می‌کند. سرمایه‌های روان‌شناختی زنان می‌تواند مقدار این عملکرد را تحت شعاع خود قرار دهد و بر اساس نتایج می‌توان ادعا کرد که از بین سرمایه‌های روان‌شناختی خودکارآمدی نقشی اساسی‌تر داشت. در تبیین این یافته می‌توان گفت باور به این‌که فرد توانایی انجام اهداف برنامه‌ریزی شده را دارد، مسئله‌ای مهم است. به بیان دیگر، برای زن خودکارآمدی می‌تواند چند وجه داشته باشد: خودکارآمدی والدگری، خودکارآمدی زناشویی، خودکارآمدی اجتماعی و شغلی و در نهایت، خودکارآمدی فردی. همه این‌ها بنیان‌های اساسی برای عمل اطمینان بخش را فراهم می‌کند. بنابراین، خودکارآمدی زنان به عنوان مهم‌ترین بعد سرمایه‌های روان‌شناختی می‌تواند عملکرد کلی خانواده را پیش‌بینی کند، اما برای دستیابی به عملکرد مطلوب در سیستم خانواده، باید نقش‌ها، وظایف و تکالیف در بین همه اعضای خانواده به گونه نظام‌مند و هماهنگ، سازمان داده شود. هماهنگی و توازن، رهبری و رابطه مؤثر، برای عملکرد بهینه، مهم هستند. اما تعامل ارتباطی‌باز، کنترل و مهار فشارهای روحی و روانی به گونه‌ای مؤثر، همدلی، رهبری، ابراز محبت و علاقه، مسئولیت‌پذیری شخصی نیز موثرند. اصولاً کارآیی یک خانواده به توانایی آن در رویارویی با فشارهای روانی، تعارضات و مشکلات همه متأثر از شاخصه‌های روان‌شناختی اعضای خانواده است که در این میان سرمایه‌های روان‌شناختی زنان می‌تواند پیش‌بینی‌کننده‌ای مناسب باشد.

References

- Psychological. Issue (February and March 1391), Volume 17, Issue 6 (successive 90); Page 312 to page 318. [persian] .
- Epstein, N. B., Ryan, C.E. Bishop, D. S., Miller, I.W., & Keitner, G.I. (2003). The Macmaster model: A view of healthy family functioning. In. F. Walsh (Ed). Normal family processes (3rd ed., pp.581-607). New York: Guilford Press
- Golparvar, M., Ahmadi., & Javadian. (1393). Relationship between intellectual capital and spiritual well-being and psychological well-being. Psychological research. Number: 1393, Volume 17, Number 2 (34); Page 30 to page 52. [persian]
- Hystad, S.W., Eid, J.E. (2016). Sleep and Fatigue Among Seafarers: The Role of Environmental Stressors, Duration at Sea and Psychological Capital. Original Research Article. Safety and Health at Work, In Press, Accepted Manuscript, Available online 7 June 2016
- Karatepe, O.M. Talebzadeh, N. (2016). An empirical investigation of psychological capital among flight attendants. Original Research Article. Journal of Air Transport Management, Volume 55, August 2016, Pages 193-202
- Mynochyn, S. (2013). Family and Family Therapy. Translation Bagher Sanaei (1393). Tehran: Amirkabir. [persian]
- Sanaei, B. (1379). Comparison of family structure and marriage. Mission Press Institute, Tehran: pp. 41-42. [persian]
- Sayyadi, A.S. (1381). Evaluate the effectiveness of family interaction problems in adolescents in Tehran high in terms of third grade boys and girls. MA thesis, Allameh Tabatabaei University, Tehran [persian].

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی